

Arkivsak

26/03736-1

Saksbehandler

Live Lid Breiland

Saksgang

Telemark ungdomsråd

Fylkeskommunalt eldreråd

Partsammensatt utvalg

Fylkeskommunalt råd for personer med
funksjonsnedsettelse

Hovedutvalg for utdanning, folkehelse
og tannhelse

Fylkesutvalg

Fylkestinget

Møtedato

14.04.2026

14.04.2026

15.04.2026

16.04.2026

22.04.2026

29.04.2026

06.05.2026

Kriterier for vurdering av klinikkstruktur

Innstilling fra fylkesdirektøren

1. De foreslåtte hovedkriterier og underkriterier legges til grunn for videre utredning av framtidig klinikkstruktur i tannhelsetjenesten
2. Utredningen gjennomføres i to faser, med orienteringssak i 2026 og endelig struktursak sommer 2027. Konsekvenser blir tatt inn i Handlings- og økonomiplan i desember 2027.
3. Endelig beslutning om eventuelle endringer i klinikkstrukturen fattes i forbindelse med struktursaken.

Bakgrunn og saksgang

Formålet med denne saken er å få politisk forankring av kriterier som skal ligge til grunn for videre utredning av framtidig klinikkstruktur i tannhelsetjenesten i Telemark. Kriteriene skal fungere som et rammeverk for det videre arbeidet og bidra til at ulike strukturalternativer kan vurderes på en systematisk og sammenlignbar måte.

I Handlings- og økonomiplan (HØP 2025–2028) ble driftstilpasning i tannhelsetjenesten løftet fram som et nødvendig tiltak. Det ble samtidig pekt på endrede rammebetingelser, blant annet rabatterte priser for flere pasientgrupper og nye oppgaver, som samlet gir usikkerhet om framtidig kapasitet og økonomi.

I HØP 2026–2029 ble det videre foreslått innsparingstiltak, herunder utredning av mulig reduksjon i antall klinikker og vurdering av kjøp av supplerende tjenester fra private aktører. På

denne bakgrunn er det besluttet å gjennomføre en utredning av framtidig klinikkstruktur i tannhelsetjenesten i Telemark.

Kriteriene er drøftet med de hovedtillitsvalgte i medbestemmelsesmøte 11.12.25. Saken behandles i Telemark ungdomsråd, Fylkeskommunalt eldreråd, Fylkeskommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse, Partssammensatt utvalg og Hovedutvalg for utdanning, folkehelse og tannhelse. Etter denne behandlingen avgir fylkesutvalget sin innstilling før endelig vedtak fattes av fylkestinget.

Saksopplysninger

Tannhelsetjenesteloven pålegger fylkeskommunen å sørge for at befolkningen har tilgang til nødvendige tannhelsetjenester, inkludert spesialisttjenester, og å fremme tannhelsen i fylket. Tilbudet skal utformes ut fra befolkningens behov for forebygging og behandling, med særlig ansvar for de lovpålagte prioriterte gruppene.

Fylkeskommunen kan også tilby tjenester til voksne betalende pasienter når kapasitet og lokale behov tilsier det. Et likeverdig og helhetlig tilbud skal sikres gjennom en kombinasjon av offentlige tjenester og private tilbydere. I områder der det private tilbudet ikke er tilstrekkelig, kan fylkeskommunen være forpliktet til også å ivareta dette ansvaret.

Tannhelsetjenesten i Telemark er forankret i Telemarksplanen, som vektlegger likeverdig tilgang til grunnleggende tjenester uavhengig av geografi og sosioøkonomiske forhold. Samtidig viser handlings- og økonomiplanen (HØP 2026–2029) at tannhelsetjenesten står overfor flere utfordringer knyttet til økonomiske rammer, rekruttering av personell, investeringsbehov i klinikker og endringer i pasientsammensetningen.

Helse- og omsorgsdepartementet har bedt fylkeskommunene planlegge for økt behandlingsskapasitet i tannhelsetjenesten. Flere klinikker i Telemark har begrensede arealer eller investeringsbehov som gjør det krevende å møte framtidige krav til kapasitet, kvalitet og universell utforming.

Perspektivmeldingen (2024) peker samtidig på en vedvarende mangel på helsepersonell i årene framover. Dette påvirker også tannhelsetjenesten. Høyt sykefravær og utfordringer knyttet til rekruttering og stabilisering av tannhelsepersonell bidrar til økende etterslep i innkalling og behandling.

Pasientsammensetningen har endret seg over tid, både som følge av demografiske endringer og utvidede rettigheter til prioriterte pasientgrupper. Dette påvirker både ressursbruk, inntektsgrunnlag og behovet for kapasitet i tjenesten.

Samlet sett står tannhelsetjenesten i Telemark overfor strukturelle, økonomiske og kapasitetsmessige utfordringer, som tilsier at dagens klinikkstruktur bør vurderes i et helhetlig perspektiv.

Tidligere strukturendringer i Telemark

Den forrige større omstillingen av tannhelsetjenesten i Telemark ble gjennomført på bakgrunn av saken: «Plan for strukturendringer i tannhelsetjenesten i Telemark 2005–2012», behandlet i fylkesutvalget. I planen ble det vedtatt at antall tannklinikker over tid skulle reduseres fra 27 til 13. Nærmere beskrivelse av tidligere strukturendring ligger omtalt i vedlegg 1.

Dagens klinikkstruktur og tjenestetilbud

Dagens tannhelsetjeneste består av 13 klinikker, spesialisttilbud i endodonti (rotfylling) og pedodonti (barnetannpleie), samt et narkosetilbud ved Sykehuset Telemark HF. I tillegg tilbyr fylkeskommunen et tilrettelagt tannhelsetilbud (TOO) for tortur- og overgrepsofsatte samt personer med sterk tannbehandlingsangst (odontofobi). Nærmere beskrivelse av dagens klinikkstruktur ligger omtalt i vedlegg 2.

Prosess for utredning

Utredningen gjennomføres i to hovedfaser:

Fase 1 – 2026: Kartlegging av status og analyse av dagens situasjon i tannhelsetjenesten basert på de vedtatte kriteriene. Arbeidet omfatter blant annet analyser av økonomi, eiendom, personell, tilgjengelighet og tjenestebehov.

Fase 2 – 2027: Utvikling av alternative strukturmodeller, konsekvensvurderinger og dialog med ansatte, kommuner og andre berørte aktører. Det legges fram en orienteringssak for fylkestinget i desember 2026. Endelig struktursak legges fram for fylkestinget sommer 2027. Konsekvenser blir tatt inn i Handlings- og økonomiplan i desember 2027-2030 slik at alle økonomiske konsekvenser kan ses i sammenheng med handlings- og økonomiplanen.

Anbefalte vurderingskriterier ved utredning av klinikkstruktur

Under presenteres hovedkriteriene som foreslås lagt til grunn for utredningen. Kriteriene står i prioritert rekkefølge, da fylkesdirektøren anser det som nødvendig å vektlegge økonomi og personell/fagmiljø særskilt. Nærmere utdyping av kriteriene er gitt i vedlegg 4. Der er også kort omtalt hvilke kriterier som er utelatt.

Anbefalte hovedkriterier:

- **Økonomi og ressursbruk:** Analyse av driftskostnader, ressursbruk og skyssutgifter
- **Personell og fagmiljø:** Rekruttering, stabilisering, fagmiljø og sykefravær
- **Eiendom:** Eiendomsstrategiske vurderinger i tråd med fylkeskommunens eiendomsstrategi, herunder funksjonalitet og areal, samt nærhet til relevante funksjoner.
- **Tilgjengelighet:** Geografisk fordeling mellom kommuner, reisetid, demografisk utvikling og kjøp av tjenester fra privat tannhelsetjeneste.
- **Pasientgrunnlag og spesialisttjeneste:** pasientgrunnlag, tilgang og fordeling av spesialisttjenester
- **Bærekraft, miljø og beredskap**

Økonomiske, administrative og juridiske konsekvenser

Utredningen av framtidig klinikkstruktur skal bidra til å sikre en mer bærekraftig organisering av tannhelsetjenesten innenfor fylkeskommunens økonomiske rammer. Arbeidet skal gi grunnlag for å vurdere hvordan ressursene kan utnyttes mest mulig effektivt, samtidig som lovpålagte oppgaver ivaretas.

Fastsettelse av kriterier i denne saken har i seg selv ingen direkte økonomiske konsekvenser. Eventuelle økonomiske effekter vil først oppstå dersom fylkestinget på et senere tidspunkt vedtar endringer i klinikkstrukturen. I HØP 26-29 er det ikke foreslått konkrete innsparinger for kalenderåret 2026 knyttet til strukturelle endringer, men dette er lagt inn fra 2027. Fylkesdirektøren vil justere disse ambisjonene i kommende handlings- og økonomiplaner i tråd med fremdriften i arbeidet.

Organiseringen av arbeidet i to faser legger til rette for en grundig og kunnskapsbasert prosess med bred involvering av ansatte, kommuner og andre berørte aktører.

Konsekvenser for fylkets klimamål og FNs bærekraftsmål

Utredningen av framtidig klinikkstruktur kan bidra til flere av FNs bærekraftsmål.

- Bærekraftsmål 3 – God helse og livskvalitet: Saken legger til rette for utvikling av et tannhelsetilbud som bidrar til god munnhelse i befolkningen.
- Bærekraftsmål 10 – Mindre ulikhet: Utredningen skal bidra til å sikre likeverdig tilgang til tannhelsetjenester i hele fylket.
- Bærekraftsmål 12 – Ansvarlig forbruk og produksjon: Arbeidet kan bidra til mer effektiv ressursbruk og en mer bærekraftig organisering av tjenesten.
- Bærekraftsmål 17 – Samarbeid for å nå målene: Prosessen legger til rette for samarbeid både internt og mellom fylkeskommunen, kommuner og andre relevante eksterne aktører.

Eventuelle klimaeffekter vil blant annet kunne være knyttet til energibruk i bygg og transportbehov. Konsekvensene vil avhenge av hvilke strukturalternativer som eventuelt velges i den videre prosessen.

Fylkesdirektørens vurdering

Formålet med denne saken er å fastsette kriterier for den videre utredningen av framtidig klinikkstruktur i tannhelsetjenesten i Telemark. Saken innebærer ikke beslutning om endringer i dagens klinikkstruktur. Eventuelle strukturelle endringer vil først bli vurdert i den avsluttende struktursaken.

Tannhelsetjenesten i Telemark står overfor flere utfordringer knyttet til økonomiske rammer, rekruttering av personell, høyt sykefravær, demografisk utvikling og tilstand på lokaler og utstyr. Samtidig har pasientsammensetningen endret seg over tid, noe som påvirker både

ressursbruk, inntektsgrunnlag og behovet for kapasitet i tjenesten. Fylkesdirektøren vurderer derfor at det er behov for en helhetlig gjennomgang av klinikkstrukturen i tannhelsetjenesten.

For å sikre et godt beslutningsgrunnlag anbefaler fylkesdirektøren at det gjennomføres en strukturert utredning av framtidig klinikkstruktur. Som grunnlag for dette arbeidet er det utarbeidet forslag til hovedkriterier og underkriterier som skal ligge til grunn for vurderingen av ulike strukturalternativer.

De tillitsvalgte gav i drøftingsmøtet tilslutning til kriteriene. De legger vekt på at det viktigste fremover er tiltak som bidrar til å redusere turnover og som kan øke stabilitet. De ber også om at reiseavstand for ansatte blir tatt med som del av vurdering i videre sak, med tanke på å beholde ansatte.

Fylkesdirektøren anbefaler at arbeidet gjennomføres i to faser. I fase 1 vedtas kriteriene som skal ligge til grunn for utredningen. I fase 2 utvikles alternative strukturmodeller som vurderes opp mot de vedtatte kriteriene.

Det legges også fram en orienteringssak for fylkestinget i desember 2026 som gir en statusoppdatering på arbeidet.

Et slikt trinnvis arbeid vil etter fylkesdirektørens vurdering bidra til et godt og etterprøvbart beslutningsgrunnlag før eventuelle endringer i klinikkstrukturen vurderes og legges frem for fylkestinget. På denne bakgrunn anbefaler fylkesdirektøren at de foreslåtte hovedkriteriene og underkriteriene legges til grunn for den videre utredningen av framtidig klinikkstruktur i tannhelsetjenesten i Telemark.

Vedlegg:

Vedlegg 1 - Historikk – klinikkstruktur i Tannhelsetjenesten i Telemark

Vedlegg 2 – Nåsituasjon i tannhelsetjenesten i Telemark

Vedlegg 3 - Utfordringsbildet for tannhelsetjenesten i Telemark

Vedlegg 4 - Utdyping av kriteriene